

COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS

ISSUE
№63

5TH INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE

**GLOBAL TRENDS
IN SCIENCE,
TECHNOLOGY
AND ECONOMY**

MARCH 25-27, 2026
GRAZ, AUSTRIA

успіху, використання ігрових форм діяльності, підтримка індивідуального темпу роботи, заохочення самостійності та творчості, позитивна оцінка результатів.

Висновки. Підготовка руки дитини до письма є комплексним процесом, що поєднує розвиток дрібної моторики, зорово-рухової координації та психологічної готовності до письмової діяльності. У багатьох дітей труднощі письма пов'язані не тільки з недостатнім розвитком дрібної моторики, але й із психологічними бар'єрами: страхом зробити помилку, низькою самооцінкою, недостатньою впевненістю у власних можливостях. Ефективність процесу підготовки руки дитини до письма забезпечується систематичним використанням ігрових вправ, творчих видів діяльності та створенням сприятливого емоційного середовища. Підготовка руки до письма повинна відбуватися у формі ігрової діяльності, що знижує рівень напруження та сприяє формуванню позитивного ставлення до письмової діяльності. Важливу роль відіграє підтримка дорослого, створення ситуації успіху та використання творчих завдань – малювання, орнаментування, робота з природними матеріалами.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : підручник. Київ : Видавничий дім «Слово», 2011. 704 с.
2. Гавриш Н. В. Розвиток мовлення дітей дошкільного віку : навч. посіб. Київ : Видавничий дім «Слово», 2008. 336 с.
3. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості дошкільника : навч. посіб. Київ : Освіта, 1998. 255 с.
4. Крутій К. Л. Підготовка дітей до навчання грамоти : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЛПС, 2012. 224 с.

АНДРАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИЩОГО ОФІЦЕРСЬКОГО СКЛАДУ: ПОДОЛАННЯ КОГНІТИВНИХ БАР'ЄРІВ ТА РОЗВИТОК СТРАТЕГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Ільченко Анна Іванівна

доктор філософії, доцент

Кафедра мовної підготовки

Факультет лідерства

Інститут воєнно-морських сил

Одеська національна морська академія, Україна

У контексті інтеграції Збройних Сил України до євроатлантичного безпекового простору, мовна підготовка вищого офіцерського складу (LSU — Language Staff Officers) переходить із площини «бажаної навички» у категорію «критичної професійної спроможності». Проте навчання офіцерів категорії TOP

(полковники, генерали) суттєво відрізняється від підготовки курсантів. Основним викликом стає не брак методичних матеріалів, а андрагогічні особливості — специфіка навчання дорослих людей з високим соціальним статусом, сформованим стилем управління та специфічними когнітивними установками.

1. Психолого-педагогічні детермінанти іншомовної підготовки вищого офіцерського складу: подолання когнітивних бар'єрів

Процес іншомовної підготовки старших офіцерів суттєво відрізняється від навчання курсантів чи молодших командирів тактичної ланки. Андрагогічний підхід у цьому контексті вимагає глибокого врахування не лише вікових особливостей переробки інформації, але й специфіки професійної деформації, спричиненої роками служби на керівних посадах. Вищий офіцерський склад стикається з низкою глибоких психологічних та ментальних перешкод, серед яких домінують бар'єр статусної вразливості, когнітивна ригідність та жорсткий прагматичний фільтр.

1.1. Бар'єр «Статусної вразливості» (Рольовий дисонанс та афективний фільтр)

Цей феномен виникає внаслідок різкого переходу особистості з позиції абсолютного авторитету (Command and Control) в уразливу позицію реципієнта знань. Офіцер, який має багаторічний досвід стратегічного управління, звик віддавати накази, контролювати критичні ситуації (наприклад, під час управління екіпажем корабля, багатонаціональним з'єднанням чи штабом) та бути беззаперечним експертом. В умовах мовної аудиторії цей звичний поведінковий патерн зазнає деконструкції, що провокує захисні психологічні реакції.

Гіпертрофований страх помилки та стратегія «збереження обличчя» (Face-saving): Згідно з гіпотезою «афективного фільтра» (Affective Filter Hypothesis) С. Крашена, високий рівень тривожності та стресу фізично блокує доступ до механізмів засвоєння мови (Language Acquisition Device). Для старшого офіцера зробити лексичну помилку чи продемонструвати нерозуміння граматичної конструкції в присутності колег (особливо підлеглих) підсвідомо прирівнюється до втрати професійного обличчя та зниження лідерського авторитету.

Уникнення комунікативного ризику (Risk Avoidance): Замість того, щоб експериментувати з новими складними мовними конструкціями, притаманними рівню STANAG 3 (наприклад, умовними реченнями змішаного типу для аналізу гіпотетичних тактичних сценаріїв), слухачі часто обирають стратегію уникнення. Вони віддають перевагу мовчанню, надмірній лаконічності або використанню примітивних, але завчених фраз, відмовляючись від активної участі у складних дискусіях чи рольових симуляціях роботи спільних міжнародних штабів (JTF).

Опір ролі «реципієнта» та дидактичний дисонанс: Виникає внутрішній дискомфорт через необхідність підпорядковуватися вказівкам викладача-цивільного або особи нижчого за званням. Це вимагає від викладача повної відмови від директивних (педагогічних) методів управління аудиторією на

користь фасилітативних, партнерських методик, де викладач виступає в ролі «мовного радника» (Language Advisor).

1.2. Когнітивна ригідність (Лінгвокультурна інтерференція та вікова нейропластичність)

Сформовані десятиліттями ментальні алгоритми та кристалізований інтелект (Crystallized Intelligence) дорослих стають як перевагою, так і серйозною перешкодою для засвоєння нової мовної системи. З віком знижується здатність до механічного (процедурного) запам'ятовування, натомість критично зростає потреба у логічному, аналітичному осмисленні кожної лінгвістичної одиниці.

Ключові прояви когнітивної ригідності в офіцерів:

Жорстка синтаксична та стилістична інтерференція рідної мови (L1 Interference): Старші офіцери схильні переносити громіздкі синтаксичні моделі та бюрократичні кліше вітчизняного військового діловодства на англійську мову. Вітчизняні доповіді, рапорти та накази традиційно перевантажені пасивними конструкціями, віддієслівними іменниками та багатоповерховими підрядними реченнями. Спроба дослівно перекласти їх англійською (калькування) призводить до комунікативного провалу на міжнародному рівні. Стандарти НАТО (зокрема посібники з військового листування) категорично вимагають синтаксичної компресії: прямого порядку слів (SVO: Subject-Verb-Object), використання активного стану (Active Voice) та принципу BLUF (Bottom Line Up Front) — максимальної ясності та лаконічності з перших слів.

Концептуальна та категоріальна невідповідність: Спостерігається ускладнене сприйняття нових лінгвокультурних концептів, які не мають еквівалентів у рідній мові. Наприклад, видо-часова система англійського дієслова здається слухачам ірраціональною, оскільки вони намагаються знайти їй точну математичну відповідність у системі недоконаного/доконаного виду рідної мови. Аналогічні труднощі виникають із системою артиклів, яка є критично важливою у військовій справі для розрізнення конкретних (the target) та абстрактних (a target) цілей.

Зниження толерантності до лінгвістичної невизначеності (Intolerance of Ambiguity): У військовій справі та управлінні боєм невизначеність («туман війни») є критичним ризиком, який офіцер навчений мінімізувати. Однак у процесі вивчення іноземної мови невизначеність (нерозуміння окремих слів у масиві аудіо чи тексту) є природним і неминучим етапом рецептивної діяльності. Офіцери вищої ланки часто відчують гостру фрустрацію, коли не можуть розкодувати кожне слово у потоці мовлення, і відмовляються від застосування стратегії сприйняття «згори донизу» (Top-Down processing) — тобто вгадування значення з широкого контексту, вимагаючи натомість дослівного перекладу.

1.3. Прагматичний фільтр сприйняття (Андрагогічна доцільність)

Дорослий слухач із розвиненим критичним мисленням навчається лише тоді, коли бачить негайну практичну користь. Якщо навчальний матеріал відірваний від реалій сучасного поля бою, планування морських операцій чи штабної логістики (наприклад, використання загальномовних підручників General English з побутовими темами), в офіцера спрацьовує прагматичний

фільтр. Мотивація до навчання стрімко падає, а інформація відкидається як «операційно незначуща». Подолання цього бар'єру вимагає впровадження методології ESP (English for Specific Purposes) та глибокої інтеграції реальних військових мануалів, STANAG-документів та матеріалів брифінгів у навчальний процес.

2. Стратегічна комунікація як цільовий орієнтир лінгвопрофесійної підготовки

Для вищого офіцера англійська мова — це інструмент не лише трансляції оперативних даних, а й когнітивного впливу та лідерства. На стратегічному рівні розвитку іншомовної комунікативної компетенції фокус зміщується з базової правильності (accuracy) на комунікативну доцільність (appropriacy). Розвиток стратегічної комунікації вищого командного складу передбачає комплексне формування наступних складових:

Interoperability (Лінгвокультурна та операційна взаємосумісність) - розуміння не лише лексичних одиниць, а й глибокого культурного контексту процесу прийняття рішень (Decision-Making Process) у країнах НАТО. Це включає усвідомлення відмінностей у штабній культурі, ставленні до ініціативи підлеглих (Mission Command) та стилях лідерства. Наприклад, під час планування спільних операцій багатонаціональних з'єднань або військово-морських угруповань (Naval Task Forces) критично важливо вміти декодувати імпліцитні смисли у доповідях союзників, уникаючи культурно зумовлених непорозумінь.

Strategic Narrative & Messaging (Стратегічне нарративотворення) - здатність формувати та просувати узгоджений національний військовий нарратив у спілкуванні з іноземними партнерами. Вищий офіцер повинен вміти адаптувати складні оперативні концепти до світогляду цільової аудиторії (союзників, військових аташе, міжнародних спостерігачів), використовуючи переконливу аргументацію та відповідний лексико-стилістичний реєстр для забезпечення підтримки запланованих дій.

Negotiation Skills (Навички військово-дипломатичних переговорів) - здатність вести переговори на вищому рівні (Key Leader Engagement), філігранно аргументувати позицію свого відомства та досягати компромісу на міжнародній арені. Це вимагає володіння лінгвопрагматичними інструментами: стратегіями пом'якшення (mitigation), тактовним використанням модальних дієслів та непрямих синтаксичних конструкцій для збереження дипломатичного паритету під час жорстких дискусій щодо розподілу ресурсів чи зон відповідальності.

4. C2 Communication & Standardization (Стандартизація управлінської комунікації) - бездоганне володіння оперативною мовою для забезпечення безперебійного управління військами (Command and Control). На цьому рівні критичного значення набуває робота зі спеціалізованими глосаріями військової та військово-морської термінології. Уніфікація понять є запорукою уникнення фатальних двозначностей під час передачі наказів або обміну розвідувальними даними між різними видами збройних сил у багатодомених операціях.

Crisis Communication (Кризова комунікація) - вміння чітко, структуровано та впевнено комунікувати в умовах екстремального когнітивного навантаження, стресу та жорсткого дефіциту часу. Це вимагає доведення до автоматизму навичок використання формалізованих протоколів зв'язку та застосування принципу BLUF (Bottom Line Up Front) — подання найважливішої інформації або висновку в першому ж реченні доповіді (Briefing).

Public Affairs & Media Engagement (Публічна дипломатія та взаємодія з медіа) - компетентність у спілкуванні з представниками міжнародних засобів масової інформації. Офіцери генералітету та адміралітету часто виступають офіційними спікерами. Це потребує розвинених навичок публічного виступу англійською мовою (Public Speaking), вміння уникати лінгвістичних пасток журналістів, коректно перефразувати провокативні запитання (техніки bridging and pivoting) та транслювати впевненість на невербальному рівні.

3. Методичні рекомендації та інноваційні практичні кейси

З огляду на зазначені когнітивні бар'єри, традиційна граматико-перекладна методика є неефективною. Оптимальним є застосування комунікативно-когнітивного підходу з інтеграцією елементів проблемного навчання (Problem-Based Learning).

А. Метод «Case Study» на базі реальних військових операцій Для мінімізації прагматичного фільтра абстрактні топіки мають бути повністю витіснені аналізом реальних тактичних та оперативних сценаріїв багатонаціональних навчань (наприклад, серій "Sea Breeze", "Combined Resolve" або "Solidarity").

Практичний кейс: Опрацювання звітів формату After Action Review (AAR) або Lessons Learned. Завдання офіцера — не просто перекласти чи переказати текст, а виступити в ролі аналітика: виокремити ключові стратегічні ризики, оцінити ефективність застосування сил та засобів і доповісти про результати англійською мовою за стандартами натівського брифінгу.

Б. Техніка «Scaffolding» (Лінгвістичне риштування) та лексична персоналізація Для зниження рівня тривожності (афективного фільтра) та подолання страху помилки критично важливо забезпечити слухачів готовими лінгвокогнітивними опорами — Sentence Starters та мовними матрицями.

Практичний кейс: Створення слухачем глибоко персоналізованого глосарію управлінської лексики — «Glossary of Command». Зважаючи на потребу в точній професійній комунікації, надзвичайно ефективним є залучення офіцерів до укладання вузькоспеціалізованих військових чи військово-морських термінологічних словників і глосаріїв, де фіксуються не лише окремі терміни, а й управлінські колокації (collocations) та сталі фрази, притаманні індивідуальному стилю лідерства конкретного командира.

В. Імерсивні симуляції та штабні ігри (Command Post Exercises) Замість штучних діалогів необхідно моделювати комунікативні ситуації з високим рівнем професійної достовірності, де офіцер залишається у своїй звичній статусній ролі.

Практичний кейс: Проведення симуляцій брифінгів для іноземних радників (Advisory Meetings), спільних нарад у багатонаціональному штабі (Multinational